

Otázka: Psychologie

Předmět: Společenské vědy

Přidal(a): pajule123

Psychologie

- je empirická přírodně společenská věda o člověku
- byla původně součástí filozofie, ze které se začala vyčleňovat v 2. polovině 19. století, za zakladatele považován Aristoteles (spis O duši), avšak jako převratný se uvádí rok 1879, kdy byla založena psychologická laboratoř a to v Lipsku Němcem Wilhelmem Wundtem
- psychologie má interdisciplinární povahu - úzce spolupracuje s vědami přírodními (antropologie, biologie) i společenskými/humanitními (filozofie, etnografie, sociologie apod.)
- jejím předmětem je prožívání a chování jedince, avšak k poznání osobnosti je nutné tyto procesy zkoumat v dalších souvislostech (individuální vlastnosti a dispozice ve vzájemném působení s prostředím)
- slovo psychologie má původ v řečtině: psýché = duše, logos = rozum, věda => věda, učení o duši, dnes však psychologové od pojmenování "duše" kvůli jeho neurčitosti ustupují a psychologii definují nejčastěji jako vědu o chování a prožívání člověka
- hlavním cílem psychologie je tzv. sestava tří „P“, tj. popsat, porozumět a předpovědět lidské chování a prožívání, jejím úkolem je zkoumat mechanismy

PROŽÍVÁNÍ: Souhrnný název pro všechny vnitřní, subjektivní psychické procesy a stavy, které tvoří celek. Patří mezi ně např. vjemy, představy, emoce, rozhodování, vybavování z paměti. Člověk si psychické procesy a stavy uvědomuje jen do určité míry, a proto rozlišujeme prožívání vědomé a nevědomé. Prožívání se navenek projevuje v chování člověka - př. výraz emocí.

CHOVÁNÍ: Soubor vnějších projevů, které jsou zpracováním a vyjádřením vnitřní situace člověka. Zahrnuje všechny činnosti, pohyby, úkony, jednání, reakce, řeč, výrazy člověka (př. pocení, smích, změny v dýchání...). Rozlišujeme chování expresivní, které vyjadřuje skutečné smýšlení a pocity (=bezprostřední výraz prožívání) a adaptivní, kdy se jedinec účelně přizpůsobuje dané situaci, spadá do něj např. předstírání, zastírání nebo stylizace

- ve vývoji tzv. předvědecké psychologie rozlišujeme 2 etapy: v 1. etapě je psychologie chápána jako nauka o duši, v 2. je duše jako základní substance nahrazována vědomím

Experimentální psychologie: vznik psychologie, první psychologická laboratoř (1879, W. Wundt, Lipsko), orientace na oblast poznávání duševních pochodů pomocí vědecké introspekce (sebepozorování)

Behaviorismus (počátek 20. stol.): jeden z nejvýraznějších směrů, psychologie chápána jako věda o chování - vykládá chování zejména jako reakci na podněty, zakladatelem B. Watson, behavioristé přeceňovali roli výchovy a neuznávali vrozené psychické dispozice, I. P. Pavlov, podmíněné reflexy - pokusy se psy

Psychoanalýza/Hlubinná psychologie (počátek 20. stol): zakladatelem vídeňský lékař Sigmund Freud - zkoumal, zda vedle vědomí existují ještě nějaké pochody, které mohou ovlivňovat naše jednání a chování, a to v nevědomí, zjistil vztah mezi minulou zkušeností člověka a jeho současnými problémy -> upozornil na vliv nevědomí na chování člověka, rozhodujícím činitelem psychického vývoje pudů (a to zejména sexuální - libido, pud energie eros, pud smrti thanatos - touha po návratu do anorganického stavu), 3 vrstvy osobnosti: ID

(nevědomí – instinkty, pudy, sexualita), EGO (vědomí – konflikty mezi pudy a morálkou), SUPEREGO (svědomí – výsledek výchovy a morálního nátlaku)

Analytická psychologie: představitelem C. G. Jung – teorie o kolektivním nevědomí lidstva, jež je souborem archetypů/předobrazů (společně sdílené nevědomí lidstva, projevuje se skrze sny a fantazii), ze kterých se zrodila naše kultura

Gestaltismus/Tvarová psychologie (1. pol. 20. stol.): psychické děje vystupují jako celky, jejichž strukturu a vlastnosti nelze odvodit z jejich jednotlivých částí, biologické, psychické a sociální jevy + procesy mají celostní nedělitelnou povahu – celek je víc než suma částí, zakladatelé: Max Wertheimer, Wolfgang Köhler

Humanistická psychologie (pol. 20. stol.): v opozici k behaviorismu – zdůrazňovala tvořivost osobnosti, vědomí – sebeuvědomování, uvolnění – hippies, touha se měnit, seberealizace člověka, pozitivnější směr, zakladatelé: Abraham H. Maslow (pyramida/schody potřeb), Carl R. Rogers

V současné době 5 hlavních proudů:

- **hlubinná psychologie** (klasická psychoanalýza – Freud, analytická psychologie – Jung, individuální psychologie – Alfred Adler – zavedl pojem komplex méněcennosti, neopsychoanalýza – Erich Fromm)
- **neobehaviorismus** (Edward C. Tolman – na základě analýzy vztahů mezi podněty a chováním vzniká pohoda)
- **kognitivní psychologie** (poznávací procesy, jimiž si vytváříme vnitřní obrazy-modely vnějšího světa, skrze ně jsme schopni sebereflexe-vcítění se do sebe sama a utváření své hodnotové orientace, představitelem George A. Kelly)
- **humanistická psychologie**
- **transpersonální psychologie** (změněné stavy vědomí, mystické praktiky, meditace, drogy apod., představitelem americký psycholog českého původu Stanislav Grof

Metody výzkumu v psychologii:

- **pozorování** – sledujeme člověka a jeho projevy bez záměrného zásahu psychologa, zaznamenáváme je, pozorování dělíme na: extrospekci (sledování vnějších projevů) a introspekci (pozorování vlastních vnitřních psychických jevů)
- **experiment** – zasahujeme do podmínek a vlivů na zkoumanou osobu tak, aby všechny proměnné byly kontrolovány a ze změn se daly kvantitativně vyjádřit souvislosti, využívají se dotazníky, rozhovory, analýzy...
- **explorační/zjišťující metody** – sociálně-psychologické výzkumné metody, slouží ke sběru dat, př. sociometrie (analýza vztahů mezi členy malých skupin, preferenční volby), obsahová analýza (výskyt určitých témat v médiích a jinde, charakteristika určitých jevů a jejich historických proměn – př. pornografie, může sloužit i k identifikaci autora), sémantický diferenciál (měření významu určitých objektů a jeho srovnávání)**psychodiagnostické metody** – soubor metod postihujících úroveň vývoje člověka, vlastnosti jeho osobnosti, aktuální stav apod., využití výkonových testů, testů osobnosti, rozhovorů...
- **psychologické vědy**: většinou rozdělovány na základní, aplikované a speciální, v současnosti však děleny už jen do dvou skupin: základní a aplikované/používané v praxi
- **základní psychologické vědy** – pouze předměty na VŠ – teoretický základ, neexistují v praxi:
- **obecná psychologie** – základní teoretické otázky, celkový obraz o člověku, problematika poznávacích procesů, dynamika života apod., v úzké souvislosti s dějinami psychologie a psychologickou metodologií
- **psychologie osobnosti** – struktura a vývoj osobnosti, zkoumá podrobnosti a odlišnosti mezi lidmi
- **vývojová psychologie (ontogenetická)** – otázky pojetí psychického vývoje člověka, zkoumá činitele ovlivňující vývoj, charakteristika vývojových období člověka

- **sociální psychologie** – řeší otázky forem a mechanismů začleňování lidí do mezilidských vztahů, sociálních skupin a společenských institucí i samotné mezilidské vztahy a sociální skupiny
- **psychopatologie** – otázky pojetí psychických poruch a potíží, zkoumá příčiny jejich vzniku, hledá léčebné metody, které je odstraňují
- **aplikované psychologické vědy** – běžně jako povolání:
- **pedagogická psychologie** – řeší psychologické aspekty rozvoje člověka v podmínkách výchovy, zkoumá problematiku účinného vyučování, poznávání žáka
- **klinická psychologie** – diagnostika duševních nemocí a potíží, psychoterapeutická péče o nemocné, vč. somaticky (tělesně) nemocných lidí
- **poradenská psychologie** – poradenství školní, výchovné, profesní, manželské
- **soudní/forezní psychologie** – studium zločinnosti, psychologie pachatelů trestných činů, psychologické expertizy pro soudní potřeby
- další aplikované psychologické vědy: psychologie zdraví, sportu, práce, reklamy, umění...